

*Dr. Markó József**

EGY RENDHAGYÓ IGÉNYPONT ÉS GYAKORLATI VESZÉLYEI¹ (OMNIBUS CLAIM)

A nemzetközi szabadalmi joggyakorlatban sokféle különleges, illetve speciális igénypont használatos, ezek közül itt csupán néhányat említünk, pl. a „Markush”, a „Jepson-type”, a „Means-Plus-Function”, a „Product-by-Process”, a „Swiss-type”, valamint az „omnibus” igénypontot.

A jelen dolgozatban főleg az omnibusz igényponttal foglalkozunk, amely a speciális igénypontok között is rendhagyónak tekinthető, és amellyel a gyakorlatban betöltött szerepéhez képest méltánytalanul és meglepően keveset foglalkozott az elmúlt évtizedekben a nemzetközi szakirodalom. Éppen ezért, a jelen dolgozatot hiánypótló munkának is szánjuk, és főleg az ifjabb szabadalmi ügyvivők és más iparjogvédelmi szakemberek figyelmébe ajánljuk.

E sorok szerzőjének az utóbbi 35 évben gyakorló szabadalmi ügyvivőként gyakran volt módja pl. brit vagy ausztráliai ügyfelek magyar szabadalmi bejelentéseit képviselni, amelyek általában tartalmaztak egy vagy több omnibusz igénypontot.

A magyar szabadalmi törvény az omnibusz igénypontot kifejezetten nem említi ugyan, viszont a kialakult joggyakorlat szerint az nem elfogadható. Éppen ezért, vagyis ennek tudatában a gondos képviselő az angol nyelvű szabadalmi leírás magyarra fordításakor általában két megoldás közül választhat ilyen esetben:

- előzetesen kikéri a bejelentő hozzájárulását, és az omnibusz igénypontot a fordítás benyújtása előtt eleve törli;
- az omnibusz igénypontot változtatás nélkül lefordítja magyarra, és az első hivatali végzésben foglalt hivatali kifogásra törli az igénypontosorozatból.

Az eredmény mindkét esetben azonos, nevezetesen így Magyarországon az omnibusz igénypontot nem veszik figyelembe sem a szabadalmi bejelentés érdemi elbírálásánál, sem pedig a jogérvényesítésnél, azaz a szabadalom oltalmi körének meghatározásánál. Felmerülhet persze a kérdés, hogy ez helyesen és jogszerűen van-e így?

* A szerző magyar és európai szabadalmi ügyvivő, Jedlik Ányos-díjas; www.markopatent.hu

¹ A MIE Balatonfüreden 2009. 05. 12-én rendezett konferenciáján a szerző előadásában elhangzott előadás szerkesztett és kissé kibővített változata.

1. MOTIVÁCIÓ A JELEN DOLGOZATHOZ

Az omnibusz igénypont fenti, lényegében passzív kezelésmódjából a közelmúltban a szerzőt alaposan kizökkentette egy svájci ügyfele megbízása, aki szabadalomtisztasági vizsgálattal² bízta meg, vagyis annak a szabadalmi szakértői megállapítását kérte, hogy az általa kifejlesztett és a nemzetközi piacon forgalmazni kívánt berendezés ütközik-e a megnevezett tíz országban (beleértve az Egyesült Királyságot) érvényes szabadalmi vagy használatimintatartalmi jogokba.

A szabadalmi irodalom fáradságos és időigényes kutatásából kiderült, hogy a kikutatott szabadalmak közül végül is egyetlen érvényes brit szabadalom tűnt igazán veszélyesnek az esetleges jogsértés szempontjából. Ennek a brit szabadalomnak összesen hét igénypontja volt, ezek közül az 1. főigénypont, a 2–6. igénypontok az elsőhöz kapcsolódó aligénypontok, a 7. pedig független omnibusz igénypont.

A kiértékelés alapján a brit szabadalom 1. főigénypontjának valamennyi jellemzője sem közvetlenül, sem pedig ekvivalens formában nem volt ráolvasható a megbízói berendezésre, ezért megállapítható volt, hogy ezzel kapcsolatban jogsértésről nem lehet szó. A 2–6. aligénypont mindig a visszahivatkozott előző igénypontok legalább egyikével együtt olvasható, éppen ezért a jelen esetben ütközés ezeknél sem volt megállapítható.

Hátra volt még a fő kérdés eldöntéséhez, hogy nevezetesen van-e bitorlás, a 7., omnibusz igénypont kiértékelése, amely magyar fordításban a következőképpen szólt:

„Berendezés ..., lényegében amint azt a fenti leírásban ismertettük, és a csatolt rajzokon szemléltettük.”³

Ebben a munkafázisban a következő sokkoló kérdések merültek fel.

- a) Vajon egy bitorlási perben hogyan határozná meg egy brit bíróság a 7., omnibusz igénypont oltalmi körét?
- b) Lehet-e egyáltalán az omnibusz igénypont oltalmi köre tágabb, mint az 1. igényponté?

A fenti körülmények között tehát szükséges, sőt elkerülhetetlen volt az alaposabb kutatás ebben a tárgykörben. Tekintve azonban, hogy a fenti kérdésekre a nemzetközi szakirodalomban, a szabadalmi kommentárookban, a szakcikkekben és elvi állásfoglalásokban semmiféle érdemleges válasz nem volt fellelhető, kénytelen volt e sorok szerzője néhány brit, ausztrál, kanadai, és USA-beli kollégához közvetlenül körkérdéseket intézni.

² Angolul: freedom to operate search; németül: Abhängigkeitsrecherche.

³ Omnibus Claim 7: "Apparatus for...., substantially as hereinbefore described and as illustrated in the enclosed drawings."

2. MIÉRT ÉPPEN „OMNIBUSZ”?

Az „omnibus” latin szó, amelynek jelentése: „mindenre, mindenkinek”, „sok különféle dolgot összefogni egyetlen egységbe”. Talán éppen ez utóbbi jelentés miatt választották az Egyesült Királyságban, az „omnibus claim” őshazájában ezt a megnevezést, amely azután az egykori brit gyarmatbirodalom országában is széles körben elterjedt.⁴

3. AZ OMNIBUSZ IGÉNYPONT

Ezek után joggal felmerülnek a következő kérdések.

- Milyen is valójában az omnibusz igénypont?
- Mire jó az?
- Hol használható?

3.1. Milyen az omnibusz igénypont?

Amint arra fentebb már utaltunk, az omnibusz igénypont valójában mindössze hivatkozást tartalmaz a leírásra és/vagy a rajzra, de anélkül, hogy az igényelt találmány, pl. berendezés, termék vagy eljárás akár egyetlen műszaki jellemzőjét is megemlítené. Éppen ebben van az omnibusz igénypont rendkívüli és egyedi jellege.

Másrészt az omnibusz igénypont oltalmi köre, azaz az általa biztosított kizárólagos jog – az omnibusz igénypont szövegétől függően – legfeljebb a találmány kiviteli alakjainak vagy foganatosítási módjainak a leírásban és/vagy a rajzban foglalt ismertetésére terjed ki. De elfordul olyan eset is, hogy az oltalmi kör csak egy előnyös kiviteli alakra korlátozódik.

3.2. Az igénypont, különösen az omnibusz igénypont kialakulása és történeti fejlődése

A mai szemlélettel nehéz ugyan elképzelni, de a szabadalmak nem mindig foglaltak magukban igénypontot. Sőt, talán érdekes megemlíteni, hogy 1970 előtt még néhány európai országban (pl. Franciaország) sem volt kötelező törvényi előfeltétel az igénypont használata.

Ezen országok joggyakorlatában gyakran igen nehéz és erősen szubjektív volt annak elbírálása, hogy egy alperes terméke vagy eljárása bitorolja-e a felperes szabadalmát vagy sem, mivel ehhez az alapot kizárólag a szabadalmi leírás adta, persze a technika állása tükrében.

Ha a fenti alaphelyzetből indulunk ki, megállapítható, hogy az omnibusz igénypont valójában ezt a régi állapotot testesíti meg formális igényponti alakban, amikor is a szabadalmi leírásra és/vagy a rajzra hivatkozik.

⁴ Magyarországon kezdetben a lóvontatású városi személyszállító kocsikat, majd később a motoros hajtású autóbuszokat is „omnibusz”-nak hívták, de ezeknek persze semmi közük a szabadalmi igényponthoz.

De valójában mikortól is vannak igénypontok, különösen omnibusz igénypontok egyáltalán?

3.2.1. Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyságban az első szabadalmi törvénynek tekintendő Monopóliumtörvény⁵ (1623) és az 1883. évi szabadalmi törvény közötti időszakban a szabadalmak nem tartalmaztak igénypontokat. A bíróságok feladata volt szabadalmi perekben, hogy a találmány lényegét és az oltalmi kör terjedelmét a leírás és a rajz alapján megállapítsák. Tekintve, hogy a szabadalmi perekben eljáró bírók nem rendelkeztek műszaki képzettséggel, el lehet képzelni, hogy ez néha szinte megoldhatatlan feladat elé állította őket.

Az Egyesült Királyságban először az 1883. évi szabadalmi törvény írta elő az igénypontot törvényes követelményként.⁶ A gyakorlatban ennek a követelménynek a bejelentők az esetek zömében úgy tettek eleget, hogy az igénypontba mindössze a következő szöveget biggyesztették: „*lényegében amint azt leírtuk*”. Vagyis ezek az igénypontok tipikus omnibusz igénypontok voltak.

A brit szabadalmi gyakorlatban tehát az omnibusz igénypont az igénypontok megjelenésének kezdetétől használatos volt, ezért azt valójában az igénypont „ősanyjának” is tekinthetjük.

Persze 1883 után egyre inkább voltak kísérletek arra is, hogy a találmányt az igénypontban műszaki jellemzőkkel definiálják.

3.2.2. USA

Észak-Amerikában, mint a brit gyarmatbirodalom más kolóniáin is, a brit szabadalmi jogrendszer szolgált mintául, és ebből fejlődött ki később a saját jogrendszer. Az USA létrejötte után az első önálló szabadalmi törvény⁷ 1790-ben lépett hatályba, de csak később, az 1836. évi törvény⁸ írta elő törvényes követelményként⁹ az igénypontot.¹⁰ A brit gyakorlatot követve, kezdetől fogva itt is széles körben elfogadott volt az omnibusz igénypont, amely csupán a rajzokra és/vagy a leírásra utalt.

⁵ Statute of Monopolies (1623).

⁶ P. W. Grubb: Omnibus Claim. CIPA, 1974. október.

⁷ Act of April 10, 1790.

⁸ US Patent Act of 1836, Ch. 357, 5 Stat. 117 (July 4, 1836). 17. évf. 1995.

⁹ T. Takenaka: Interpreting Patent Claims. Max Planck Institute, IIC Studies, 17. évf. 1995.

¹⁰ Ezt megelőzően törvényes követelmény volt már a szabadalmi leírás és a rajz, még korábban pedig a találmány előírt méretre kicsinyített modelljének benyújtása.

Az 1870. évi törvénymódosítás óta azonban az USA-ban az igénypontok egyre inkább önálló szerepet játszanak, és a bíróságok általában nem engedik meg az igénypontok szó szerinti értelmezésen túlnyúló oltalmi kört. Ezért is a gyakorlatban az omnibusz igénypontok idővel egyre jobban visszaszorultak, jelenleg csak kivételes esetben fogadják el, de erre még alább kitérünk.

3.2.3. Spanyolország

Az első spanyol szabadalmi törvény 1826-ban lépett hatályba, de csak ennek 1929-es módosítása írta elő kötelezően igénypont alkalmazását. Ettől kezdve széles körben alkalmaztak omnibusz igénypontokat is egészen 1986-ig, amikor az igénypontokkal kapcsolatos követelményeket megszigorították az európai szabályozás mintájára, következésképpen 1986 óta az omnibusz igénypontok lényegében nem elfogadhatók.

3.2.4. Lengyelország

A Lengyel Szabadalmi Hivatal 1918-ban alapították, és az első szabadalom engedélyezésére 1924-ben került sor, amely már tartalmazott igénypontot. Omnibusz igénypontot viszont Lengyelországban soha sem alkalmaztak.

3.2.5. Franciaország

Az első francia szabadalmi törvény 1791-ben lépett hatályba. Egy 1903. évi rendelet írta elő követelményként a szabályszerű szabadalmi leírást és az összefoglalást (*résumé*), amely utóbbinak azonban nem volt jogi jelentősége a szabadalom oltalmi körének megállapításánál. Meglepő módon az igénypont alkalmazását viszonylag későn, az 1968. évi szabadalmi törvény írta elő. Omnibusz igénypont alkalmazásáról, illetve elfogadásáról nincs tudomásunk.

3.3. Az omnibusz igénypont tartalma

Az omnibusz igénypont története folyamán tartalmilag is változott, mégpedig a lehető legtágabbtól az egyre szűkebb oltalmi kör felé, a következőképpen.

- Az omnibusz igénypont legrégebbi és legtágabb változata volt, amely magában foglalta az ismertetésben szereplő valamennyi kiviteli változatot, sőt azok lehetséges kombinációit is:
„Az itt ismertetett összes továbbfejlesztés egyénileg vagy kombinációban.”
- Későbbi szűkebb változat:
„Közúti jármű személyszállításra, lényegében amint azt fentebb leírtuk.”

- Jelenleg főleg használatos még szűkebb változat, amely valójában egy ábra szerinti kiviteli alakra korlátozódik:
 „Az 1. igénypont szerinti jármű, lényegében amint azt az 1. ábra kapcsán fentebb leírtuk.”

3.4. Miért használják?

A hatósági (szabadalmi hivatali elbírálói vagy bírói) nem hivatalos álláspont szerint a bejelentő nyilván fél attól, hogy az igénypontosorozat korábbi igénypontjai érvénytelenek lesznek, mivel azokat esetleg túl tágra szabta, vagy eleve nem is volt képes világosan meghatározni az oltalmi igényét, ezért valójában „mentőkötélnek” használja az omnibusz igénypontot.

A bejelentői, illetve feltalálói álláspont képviselői viszont úgy érvelnek, hogy ha már kiagyalta egy találmányt, és annak előnyös kivitelét világosan és kellően részletesen leírták és lerajzolták a szabadalmi leírásban, illetve a rajzban, akkor igenis kell, hogy joguk legyen legalább olyan terjedelmű oltalomra, amelyet ez az ismertetés lefed.

3.5. Hol használható?

A jelenlegi helyzetet az alábbi táblázat szemlélteti, amelyből jól látható, hogy teljes körben az Egyesült Királyságban, Új-Zélandon, Ausztráliában és a Dél-Afrikai Köztársaságban fogadják el az omnibusz igénypontot, valamint lényegében elfogadott Indiában, de a további régiókban, illetve országokban csak kivételes esetben.

ORSZÁG/RÉGIÓ	Az elfogadottság mértéke a csillagok számával nő: * – kivételesen megtűrt; **** – általánosan elfogadott
UK	****
EPO	*
US	*
NZ	****
AU	****
SA	****
IN	***

4. A JOGGYAKORLAT

4.1. Egyesült Királyság

A brit joggyakorlat illusztrálására egy híres jogesetet¹¹ ismertetünk részletesebben, amely egy szabadalombitorlási perben a Brit Legfelsőbb Bíróság¹² (BLB) által hozott döntéssel zárult le jogerősen.

A perbeli szabadalom tárgya kerékpárhoz való villamosáram-fejlesztő (dinamó) volt. Ezt az áramfejlesztőt a kerékagyba építették be, és már 20 áramimpulzus/mp is elég volt az út kellő és folytonos megvilágításhoz. Ehhez a szabadalmi leírás szerint a mágnes és az armatúrát is 20-20 pólussal kellett ellátni.

A legközelebbi technika állását egy olyan nyomtatvány képezte, amely hasonló, kerékpárhoz való villamosáram-fejlesztőt ismertetett, de ennél 50 áramimpulzus/mp kellett a folytonos lámpafényhez. Továbbá ennél a megoldásnál az áramfejlesztőhöz áttételt is kellett alkalmazni, és az áramfejlesztő dörzskereke a kerékabronccsal közvetlenül érintkezett.

A perbeli szabadalom 1–4. igénypontja „többpólusú” mágnesre és a generátor egyéb jellemzőire vonatkozott, de egyetlen igényponti jellemző sem utalt a jelentősen csökkentett frekvenciaszámra, valamint a szerkezeti és elrendezésbeli korlátozásokra, illetve sajátosságokra.

Bizonyos országokban a szabadalombitorlási perben az illetékes bíróság egyazon eljárás keretében vizsgálja a szabadalom, illetve az igénypontok érvényességét is (ilyen az Egyesült Királyság is), amennyiben az alperes ezt kérelmezi.¹³

Az idézett jogesetnél – a bíróság döntése értelmében – az 1–4. igénypontban nem volt egyetlen jellemző sem, amely megfelelően definiálta volna a folytonos fény generálását és az oltalom terjedelmét, ezért azok érvénytelenek, vagyis túl tágak, illetve nem egyértelműek. Következésképpen a perbeli szabadalom egyetlen érvényben maradt igénypontja az 5. igénypont,¹⁴ ez viszont omnibusz igénypont volt, mégpedig magyarra fordítva a következő szöveggel:

„Villamosáram-fejlesztő kerékpárhoz, amely lényegében úgy van kialakítva és elrendezve, amint azt itt leírtuk, és a csatolt rajzokon szemléltettük.”

A leírás és a rajzok elemzése alapján a BLB öttagú tanácsa megállapította, hogy az 5., omnibusz igénypont lényegében egy szűk igénypont, és egyedül ez érvényes. Másrészt döntésében jogerősen azt is megállapította, hogy ezt az 5., omnibusz igénypontot sértette meg az alperes, vagyis szabadalombitorlást követett el.

¹¹ Raleigh Cycle Co. Ltd. v. Miller & Co. Ltd. (1984).

¹² The House of Lords.

¹³ Vagyis a szabadalombitorlási per és a megsemmisítési eljárás egymástól nem elkülönítve folyik, mint pl. Magyarországon, Németországban és Ausztriában.

¹⁴ Claim 5: "An electric generator for a cycle, constructed and arranged substantially as herein described, with reference to and as illustrated in the accompanying drawings."

Hasonló értelmű döntés¹⁵ született a *Surface Silos v. Beal* és a *Rotocrop v Genbourne* bitorlási perben is, amelyekben ugyancsak kizárólag az omnibusz igénypont bizonyult érvényesnek, és ez alapján állapította meg a bíróság a szabadalom bitorlását.

4.2. Az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH)

Az ESZH szabadalomengedélyezési gyakorlatának vizsgálatához először is tekintsük át röviden a vonatkozó jogi szabályozást. Az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) 84. szakasza¹⁶ szerint:

„Az igénypontokban kell meghatározni azt a tárgyat, amelyre oltalmat igényelnek. Az igénypontokat egyértelműen és tömören kell megfogalmazni, és azokat a leírásnak alá kell támasztania.”

Az ESZE Végrehajtási utasítása 29. szabályának (6) bekezdése¹⁷ szerint:

„Kivéve, ahol feltétlenül szükséges, az igénypontok nem utalhatnak a leírásra vagy rajzra a találmány műszaki jellemzőinek meghatározásakor. Azok főleg nem tartalmazhatnak olyan kifejezéseket, mint 'amint azt leírtuk a leírás ... részében', vagy 'amint azt feltüntettük a rajz ... ábráján'.”

A fenti szabályozásban tehát határozott tiltás található az omnibusz igényponttal kapcsolatban. Kivételes esetben a bejelentő kötelessége annak bizonyítása, hogy az igénypontban a rajzra vagy a leírásra hivatkozás „feltétlenül szükséges”¹⁸ volt.¹⁹

Ha elvileg ilyen szigorúnak tekinthető az omnibusz igényponttal szembeni elutasítás, akkor gyakorlatilag milyen kivételek jöhetnek egyáltalán szóba? Az alábbiakban ezt illusztráljuk két példával.²⁰

1. példa:²¹

„A találmány olyan speciális alakzatot foglal magában, amelyet szemléltetnek a rajzok, de az nem definiálható sem szavakkal, sem pedig egyszerű matematikai képlettel.”

¹⁵ *Surface Silos v. Beal* [1959] R.P.C. 331; and [1960] R.P.C. 154; and *Rotocrop v Genbourne* [1982] F.S.R. 241.

¹⁶ Art 84 EPC: „The claims shall define the matter for which protection is sought. They shall be clear and concise and be supported by the description.”

¹⁷ Rule 29 (6): „... except where absolutely necessary, claims shall not rely on references to the description or drawings in specifying the technical features of the invention. In particular, they shall not contain such expressions as 'as described in part ... of the description', or 'as illustrated in figure ... of the drawings'.”

¹⁸ „absolutely necessary”.

¹⁹ Lásd pl. a T 150/82. sz. döntés (OJ 7/1984, 309, 313).

²⁰ Lásd Guidelines for Examination in the EPO, Part C, p. 35.

²¹ „The invention involves some peculiar shape, illustrated in the drawings, but which cannot be readily defined either in words or by a simple mathematical formula.”

2. példa:²²

„A találmány tárgyát olyan vegyi termékek képezik, amelyek jellemzői közül néhány csak grafikonokkal vagy diagrammokkal definiálható.”

Ennyit az elméleti háttéről, de vajon mi történik ebben a vonatkozásban az ESZH berkein belül, a mindennapi gyakorlatban?²³ Nézzünk egy konkrét példát!

Az EP 1991689. sz. európai szabadalmi bejelentés 1. igénypontjának szövege magyarra fordítva a következő volt.

„Eljárás finomkémikália előállítására, amelynél

(a) nem humán organizmusban vagy annak egy vagy több részében növeljük vagy generáljuk a II. táblázat 5. vagy 7. oszlopában közölt protein vagy funkcionális ekvivalense aktivitását, és

(b) növesztjük az organizmust olyan körülmények között, amelyek lehetővé teszik az adott finomkémikália termelődését az organizmusban.”²⁴

Tekintettel arra, hogy a főigénypont (a) jellemzője kifejezett utalást tartalmaz a leírás egy részére, nevezetesen a II. táblázatra, a fenti főigénypont lényegében omnibusz igénypontnak tekintendő.

Érdekességként jegyezzük meg, hogy az adott esetben a II. táblázat 641 db proteinszekvenencia-azonosítót (és homológjait) sorolt fel, és ez a szabadalmi leírásnak több mint 580 oldalát tette ki!²⁵ A teljes szabadalmi leírás terjedelme 9581 oldal volt, és a bejelentéshez 65 európai elsőbbséget igényelt a bejelentő.

4.3. USA

A jelenlegi USA-beli bírói felfogás szerint az omnibusz igénypontokkal szemben az a fő kifogás, hogy azok a találmány jellemzőinek pontos értelmezését nem teszik lehetővé, és ebben a vonatkozásban utalnak az igénypont törvényi definíciójára.²⁶ Éppen ezért alkalmazásuk nem, legfeljebb csak kivételes esetben megengedett.

²² ”The invention relates to chemical products some of whose features can be defined only by means of graphs or diagrams.”

²³ Ennek vizsgálata azért is kiemelt jelentőségű, mert köztudott, hogy a nemzeti hivatalok közül többen, beleértve az MSZH-t is, szorosan követik az ESZH gyakorlatát, tehát az ESZH gyakorlata közvetve iránymutatóan kihat a nemzeti joggyakorlatokra is.

²⁴ Claim 1: ”A process for the production of the respective fine chemical, which comprises
(a) increasing or generating the activity of a protein as indicated in Table II, column 5 or 7, or a functional equivalent thereof in a non-human organism, or in one or more parts thereof; and
(b) growing the organism under conditions which permit the production of the respective fine chemical in said organism.”

²⁵ Megjegyzés: az érdemi vizsgálat még folyik.

²⁶ 35 USC 112 (2): ”The specification shall conclude with one or more claims particularly pointing out and distinctly claiming the subject matter which the applicant regards as his invention.”

Az első USA-beli jogesetként érdemes idézni az *ex-parte* FRESSOLA-ügyben²⁷ hozott határozat idevonatkozó részét, amelynek magyar fordítása így szól:

„Az omnibusz igénypontok határozatlanoknak tekintendők, mivel azok külső anyagra hivatkoznak. Továbbá, az igénypontok és a leírás külön törvényszabta követelmények, és az igénypontoknak önmagukban értelmezhetőeknek kell lenniük.”²⁸

Második jogesetként említhető a kivételesnek tekinthető *ex-parte* SQUIRES-ügy.²⁹ E szabadalom szerint a feltaláló olyan értelemben tökéletesítette a digitális kijelzések olvashatóságát, hogy azok jól felismerhetők legyenek vörös fényben, még rossz látási viszonyoknál, pl. tengeralattjárók periszkópjában is.

A fenti szabadalom két engedélyezett omnibusz igénypontot tartalmazott, mégpedig az alábbi magyarra fordított szöveggel:

1. igénypont: „Számok készlete, amint azt az 1. ábrán feltüntettük”.³⁰
2. igénypont: „Vörös fény kis fényerejű környezetében, számok készlete, amint azt az 1. ábrán feltüntettük”.³¹

A szabadalmazott „számok készlete” pedig a következőképpen volt ábrázolva az 1. ábrán:

A fenti ábra alapján belátható, hogy e speciális számalakzatokat alig lenne lehetséges szavakkal, szabályszerű műszaki igényponti jellemzőkben egyértelműen definiálni. Tehát nem maradt más hátra, mint kivételesen el kellett ismerni ebben a speciális esetben a rajz 1. ábrájára alapított oltalmi kört, azaz az omnibusz igénypont létjogosultságát.

4.4. Japán

A japán szabadalmi törvény kifejezetten nem említi az omnibusz igénypontot. A japán joggyakorlat viszont hasonlít az ESZH-éhoz, vagyis omnibusz igénypontot általában nem engedélyeznek, csak kivételes esetben, akkor, ha a találmány csak rajzban ismertethető, beleértve a kémiai képleteket, diagramokat.

²⁷ MPEP 1302.04(b); 2173.05(r) see *Ex parte Fressola*, 27 USPQ2d 1608 (Bd. App. & Inter. 1993).

²⁸ "Omnibus claims are considered indefinite as they rely on external material. Moreover, the claims and description are separate statutory requirements, and claims must be self-contained." Megjegyzés: az igénypontok nem képezik az USA-ban a leírás részét, hanem önálló életet élnek!

²⁹ *Ex parte Squires* 133 USPQ 598 (1961).

³⁰ Claim 1: "A font of numerals as shown in Fig.1."

³¹ Claim 2: "In an environment of low brightness of red light, a font of numerals as shown in Fig.1."

4.5. Az omnibusz igénypont oltalmi köre

Fentebb már utaltunk rá, hogy az omnibusz igénypont oltalmi köre alapvetően a hivatkozott szabadalmi leírástól vagy annak részletétől, illetve a hivatkozott rajzoktól vagy akár egyetlen hivatkozott ábrától függ.

De ha az omnibusz igénypont a teljes leírásra hivatkozik, és az több kiviteli alakot is ismertet szövegesen és rajzban, sőt, adott esetben további lehetséges kiviteleket és kombinációkat is megemlít a leírás, akkor nyilván a találmány teljes ismertetésére (kinyilvánítására) ki kell terjednie az oltalmi körnek, és nem csupán az ábrázolt konkrét kiviteli alakokra, hiszen ezzel az oltalmi kör jóval szűkebb lenne.

Ebben a vonatkozásban utalnunk kell a fentebb már idézett brit eseti döntésre,³² amelyben a tekintélyes Lord Morton bíró a következőképpen foglalt állást az omnibusz igénypontot érintő lényeges kérdésekben:

- a) *„... valószínűbb, hogy a rajzokra hivatkozó utolsó igénypont szűk igénypontnak készült, magában foglalva a rajzokat, mint a leírás részét, arra az esetre, ha valamennyi tágabb igénypont érvénytelennek minősül.”³³*
- b) *„... a 'lényegében amint azt itt leírtuk' megfogalmazás önmagában nem elegendő ahhoz, hogy az igénypont oltalmi köre a leírt kiviteli alakra legyen korlátozva, és az oltalmi kört olyan tágan kell értelmezni, amilyen a találmány kinyilvánítása.”³⁴*
- c) *„... az omnibusz igénypontok lehetnek tágabbak, mint az 1. igénypont, feltéve, hogy azok független igénypontok.”³⁵*

A b) pont szerinti bírói állásfoglalás egyértelmű választ ad arra, hogy az oltalmi kört a teljes kinyilvánításnak megfelelően kell meghatározni, és az nem korlátozódik a konkrét kiviteli alakra.

A c) pont pedig világos választ ad a fentebb megfogalmazott kérdésre is, hogy nevezetesen egy omnibusz igénypont lehet-e tágabb, mint az 1. igénypont. Eszerint igenis lehet, ha az omnibusz igénypont független igénypont.³⁶ Persze ennek előfeltétele, hogy a leírásban a találmány ismertetése kellően alapos és részletes legyen.

³² Raleigh-case, lásd 12. lábjegyzet.

³³ „... surely more likely that the last claim, referring to the drawings, is intended to be a narrow claim, incorporating the drawings as part of the description, if all wider claims are to be held bad”.

³⁴ „... substantially as described herein' insufficient by themselves to limit a claim to the embodiment described, and the scope will be construed to be as wide as the statement of invention”.

³⁵ „... omnibus claims can be broader than the main claim 1 providing they are independent”.

³⁶ Megjegyzés: Ha az omnibusz igénypont, pl. az 1. igénypontra visszahivatkozó függő igénypont lenne, akkor ez a kérdés fel sem merülhetne, hiszen egy aligénypont mindig csak szűkebb lehet, mint a visszahivatkozott főigénypont.

5. VESZÉLYEK – LEHETŐSÉGEK

Amint a fentiekből kitűnik, az omnibusz igénypont talán még közvetlenebb kapcsolatban van a szabadalmi leírással és rajzzal, mint a szokásos igényponttípusok, amelyeknél szükség esetén legfeljebb az igénypontok értelmezéséhez vesszük őket figyelembe.

Éppen ezért, omnibusz igénypont esetén fokozott óvatossággal kell eljárni a leírás és a rajz módosításakor. A leírás és a rajz módosításával ugyanis automatikusan változik az omnibusz igénypont oltalmi köre, azaz tartalmilag olyan új anyaggal bővíthet (pl. további példával vagy kiviteli alakkkal), ami nem szerepelt az eredeti ismertetésben. Ez viszont az oltalmi kör meg nem engedett bővítéséhez, ami végső soron az omnibusz igénypont érvénytelenségéhez vezethet.

Másrészt az omnibusz igénypont, amely a leírás teljes ismertetésére hivatkozik, mindenkor jó bázist szolgáltat ahhoz, hogy erre alapítva új igénypontot szerkesszünk. Itt kiemelő, hogy egy omnibusz igénypontnál általában alig jöhet szóba az az elutasítási vagy megsemmisítési jogalap, hogy az igényelt találmány „nincs kielégítően ismertetve”, hiszen a teljes leírást és a rajzokat is magában foglalhatja.

Továbbá, az omnibusz igénypont kiválasztott bejelentés esetén is hasznos lehet, hiszen az maradhat az eredeti bejelentésben, mehet a kiválasztott bejelentésbe, vagy esetleg fenntartható mindkettőben.

Mint ismeretes, az igénypontoszerkesztés a szabadalmi ügyvivői munka minőségileg legmagasabb rendű része, amely valójában önálló szellemi alkotásként értékelhető.³⁷ Ehhez a rendelkezésre álló információhalmazból először is céltudatos „absztrakció”-t kell végezni, amelynek során el kell vonatkoztatni a találmány konkrét kiviteli alakjaitól, és meg kell határozni a találmány elvi alap gondolatát. Majd ezután következhet a „redukció” művelete, amelyben viszont műszaki formába kell önteni a találmányi alap gondolatot, mégpedig a szükséges és elégséges műszaki jellemzők révén.

A fentiekből is következik, hogy az igénypont értelmezése bizony nem könnyű feladat, még műszaki képzettséggel rendelkező szabadalomjogi szakemberek számára sem, igen nagy gyakorlatot igényel.

Ezt azért fontos éppen itt szóba hozni, mert a leírás és a rajz értelmezése még mindig egyszerűbb, mint a normál igényponté, következésképpen az omnibusz igénypont értelmezése jóval egyszerűbb feladat, mint a komplikált műszaki jellemzőket tartalmazó szokásos igényponté. Éppen ezért az egyes országokban az omnibusz igénypont elhanyagolása, sőt kifejezett tiltása gyakorlati szempontból felülvizsgálatot érdemelne, annál is inkább, mivel az idézett európai és USA-beli jogesetek tanulsága szerint vannak rendhagyó találmányok, amelyek szabadalommal való levédésére valójában nincs is más eszközünk, mint az omnibusz igénypont.

³⁷ Dr. J. Markó: What is Going on Behind the Scenes? UNION Newsletter, 1998. 1. sz.

Végül kiemeljük, hogy komoly veszélyforrást jelenthet egy omnibusz igénypont, ha nem kellő súllyal és alaposan vesszük figyelembe. Ezért tanácsos, ha pl. szabadalomtisztasági vizsgálatnál nem felejtjük el alaposan megvizsgálni az omnibusz igénypontot, mert amint a fentebb ismertetett példákban is kitűnt, könnyen előfordulhat, hogy éppen ez játssza a döntő szerepet a jogsértés megállapításának kérdésében.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

- a) Amint a fentiekből érzékelhető, az omnibusz igénypont a nemzetközi szabadalmi joggyakorlatban még ma is számottevő szerepet játszik, ezért lényegét és alkalmazás-módját minden szabadalmi ügyvivőnek és iparjogvédelemmel foglalkozó más szakembernek tudni ajánlatos.
- b) Az omnibusz igénypont használata megengedett az alábbi országokban: Ausztrália, Dél-Afrikai Köztársaság, Egyesült Királyság, India, Új-Zéland.
- c) Ha a találmány szavakkal nem definiálható, és ezért szükség van a rajzokra vagy diagramokra utalásra, az omnibusz igénypont használata kivételesen megtűrt az alábbi régióban, illetve országokban: Amerikai Egyesült Államok, Európai Szabadalmi Hivatal, Japán.
- d) Az omnibusz igénypont tisztességes alapot nyújthat a szabadalmi leírás módosításához vagy kiválasztott bejelentéshez.
- e) A megengedő vagy eltűrő országokban egy omnibusz igénypont alapján adott esetben sikerrel fülön fogható a bitorló, még akkor is, ha a szabadalom összes többi igénypontja már elvérzett.
- f) Az omnibusz igénypont alkalmazása kifejezzen javasolható nemzetközi (PCT-) vagy európai bejelentéseknél, ha a bejelentő olyan tagországban is tervezi nemzeti szakaszt, amelyben az omnibusz igénypont elfogadott vagy megtűrt.